

Égalité, complémentarité et solidarité?

En kritisk diskursanalys av Organisation Internationale
de la Francophonie:s politiska strategi för främjande
av det franska språket

Johanna Granberg
Ebba Rosendahl

Abstract

Organisation Internationale de la Francophonie skapades 1970 med ambitionen att ena franskspråkiga länder, många av vilka varit franska kolonier, och samtidigt sprida och öka det franska språkets inflytande i världen. Projektet kritiserades inledningsvis för att vara en förlängning på kolonialismen, detta trots att Frankrike tog avstånd från organisationen. 2012 antog organisationen en politisk strategi där sex övergripande mål ställdes upp med syfte att främja och stärka det franska språkets ställning. Syftet med studien är att undersöka i vilken mån det går att urskilja en postkolonial diskurs i denna politiska strategi, trots att organisationen hävdar att de inte längre ger uttryck för postkoloniala idéer. Med en postkolonial ansats har vi genomfört en kritisk diskursanalys av ovan nämnda strategidokument och då funnit att en postkolonial diskurs och en globaliseringsdiskurs är tätt sammanflätade, men att den förra dominerar den senare. Denna slutsats har dragits av de resonemang och föreställningar som uttryckts i strategidokumentet och underbyggs ytterligare av tidigare forskning inom samma område.

Nyckelord: Organisation Internationale de la Francophonie, frankofoni, postkolonialism, globalisering, kritisk diskursanalys, Fairclough

Antal ord: 8106

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	3
1.3	Tidigare forskning	3
2	Metod och material	5
2.1	Kritisk diskursanalys	5
2.1.1	Faircloughs tredimensionella modell för diskursanalys.....	6
2.2	Metodologiska reflektioner	6
2.3	Material och avgränsning	7
3	Teoretiskt perspektiv	9
3.1	Postkolonial teori.....	9
3.2	Andra och tredje generationens frankofoni	11
4	Analys och resultat	12
4.1	Den frankofona diskursordningen	12
4.2	Text och diskursiv praktik.....	13
4.2.1	Nyckelord	13
4.2.2	Analys av nyckelord och diskursiv praktik	14
4.3	Social praktik.....	17
5	Slutsats	19
6	Referenser	21
	Appendix 1: översättningar	23

1 Inledning

”Dans les décombres du colonialisme, nous avons trouvé cet outil merveilleux, la langue française”

- Léopold Sédar Senghor (OIF 1; appendix 1.1)

Detta citat upprepades ofta av Léopold Sédar Senghor, forna senegalesisk president tillika en av grundarna till den franskspråkiga organisationen Organisation Internationale de la Francophonie, hädaneftter kallad OIF. Citatet kan översättas till “i spillrorna av kolonialismen har vi funnit ett fantastiskt verktyg, det franska språket” (vår översättning) och representerar väl den grundtanke som genomsyrar OIF än idag. Med en vision om ett internationellt samfund av stater förenade kring nyttjandet av ett gemensamt språk, franskan, lades grunden till det som idag är OIF (OIF 1). Riskerar ett mellanstatligt projekt likt detta att upprätthålla en språklig hegemoni istället för att att främja det franska språket som ett funktionellt *lingua franca*? I den här uppsatsen ämnar vi undersöka detta genom att titta på huruvida OIF i sin strävan efter att främja det franska språket i världen idag kan sägas präglas av en postkolonial diskurs.

1.1 Bakgrund

OIF startade 1970 som ett kulturellt och tekniskt samarbete mellan 21 franskspråkiga stater och regeringar då kallat *Agence de coopération culturelle et technique* (ACCT). Organisationens ursprungliga syfte var att intensifiera medlemsländernas kulturella och tekniska samarbete samt att aktivt arbeta för ett internationellt främjande av den diversifierade franskspråkiga kulturen (OIF 1). Sedan starten 1970 har OIF genomgått en stor organisatorisk förändring och består idag av 88 stater och regeringar. Organisationen arbetar fortfarande med att främja ett kulturellt och tekniskt utbyte medlemsländerna emellan, men har idag en betydligt mer omfattande politisk funktion. Utöver att främja det franska språket, den kulturella och lingvistiska mångfalden i världen syftar organisationen idag även till att främja fred, demokrati och mänskliga rättigheter, stödja utbildning och forskning samt till att utveckla samarbetet i enlighet med hållbar utveckling (OIF 2).

För att till fullo förstå OIF är det nödvändigt att sätta in organisationen i den frankofona kontexten och dess historiska och samhälleliga sammanhang. Ett centralt begrepp i detta sammanhang är frankofoni, vilket dels är en beteckning för alla de som talar franska och således har franska som sitt modersmål, andraspråk eller använder sig av franska för att kommunicera (Phan & Guillou 2011, s. 17), men som även getts en vidare betydelse av OIF. För att klargöra

dessa skillnader kan frankofonin delas in i tre, av OIF identifierade, generationer: den första *lingvistiska frankofonin*, den andra *senghorianska frankofonin*, och den tredje *globaliserade frankofonin*. Den första generationens frankofoni har sitt ursprung i det sena 1800-talet. Då var frankofoni ett renodlat lingvistiskt begrepp som enbart användes för att beteckna de som talade franska. Antalet fransktalande i världen var vid denna tidpunkt stort, mycket på grund av Frankrikes inflytande genom spridningen av den franska kulturen och idealen i Europa, men även genom den franska och belgiska koloniseringen. Efter att näst intill fallit i glömska gavs begreppet en ny betydelse på 1960-talet då Sédar Senghor, tillsammans med tre andra statschefer från tidigare kolonier, lade grunden för det som skulle komma att bli OIF. Denna *senghorianska frankofoni* som uppkom i ljuset av den franska avkolonialiseringen vilar på den senghorianska drömmen om en institutionell franskspråkig gemenskap och beskrivs av OIF som postkolonial. I och med OIF:s organisatoriska förändringar i början av 2000-talet myntades den tredje generationens *globaliserade frankofoni*. I denna nya kontext sägs begreppet frankofoni ha lämnat den postkoloniala problematiken och präglas istället av idéer om globalisering. Det är denna generations frankofoni som OIF säger sig representera idag (Phan & Guillou 2011, s. 13–15). En vidare kartläggning av de föreställningar och idéer som ligger till grund för dessa olika definitioner av frankofoni presenteras närmare i teoriavsnittet 3.2.

Frankofoni, likaså OIF, har ofta uppfattats som problematiskt med anledning av dess koloniala koppling (Clavaron 2018, s. 7). I det koloniala samhället sågs den inhemska befolkningen, i juridisk mening, som “andra klassens medborgare” och hade inte samma rättigheter som den franska befolkningen. Franskan användes i huvudsak av den styrande eliten och de högre samhällsklasserna, ofta emigrerade fransmän. Den franska metropolen använde utbildning som ett medel för att sprida franska värderingar bland de stora massorna och på så vis etablera den franska civilisationen, men samtidigt gavs få möjligheten till högre utbildning. Denna koloniala samhällsordning försatte stora mängder av befolkningen i en position där de systematiskt exkluderades från möjligheten att ta del av den kunskap som spreds genom franskan (Premat 2018, s. 30, 34). I de koloniala samhällena fick franskan således en elitistisk status där den som talade franska sågs som mer intelligent, medan de som inte talade franska i direkt kontrast ansågs vara av mer primitiv natur (Colavecchio, Premat & Sule 2012, citerad i Premat 2018, s. 30). OIF:s positiva syn på det franska språket som en tillgång för de tidigare kolonierna står alltså inte oemotsagd utan är de facto en högst infekterad fråga i många frankofona länder.

OIF, som föddes i spåren av 1960-talets avkolonialisering, har utifrån dess koloniala historia kritiserats för att vara ett neokolonialistiskt projekt. Ur vissas ögon anses organisationen vara skapad för skapat för att kompensera Frankrike för förlusten av de tidigare franska kolonierna, detta trots att projektet skapades på initiativet av dessa, och sågs på så sätt som en direkt fortsättning på den franska imperialismen (Clavaron 2018, s. 7, 25). Det var på grund av en sådan oro för neokoloniala anklagelser som Frankrike inledningsvis valde att ta en passiv roll i det institutionella samarbetet. En mer aktiv roll tog de först när organisationen började behandla större politiska frågor som därmed inte längre med samma lätthet gick att koppla till fransk imperialism (Premat 2018, s. 176). Samtidigt som detta tyder på att den tidigare franska koloniseringen är en fortsatt känslig fråga även i Frankrike har den tidigare metropolen kritiserats för att systematiskt förminska problematiken kring sitt koloniala förflutna och de konsekvenser som

följt. Detta då ett ifrågasättande av den franska koloniseringen i någon mening dels utmanar de franska universella och republika värdena, men även den franska identiteten på grund av dennes historia förankring (Clavaron 2018, s. 20).

1.2 Syfte och frågeställning

Trots att OIF själva anser att organisationen har lämnat den koloniala problematiken är det troligt att medlemsländernas koloniala historia fortsätter att prägla OIF som en mellanstatlig organisation med ekonomisk, politisk och kulturell makt. I sin strävan att främja det franska språket i världen kan OIF därmed riskera att upprätthålla en diskursordning med Frankrike som ideal och en samhällsordning med franskan som ett språk för den intellektuella eliten och högre samhällsklasser. Att undersöka detta är av vikt eftersom en sådan diskursordning kan bidra till att tidigare koloniala samhällsstrukturer av utanförskap i de tidigare kolonierna förstärks eller cementeras. Även om en del forskare har intresserat sig för denna problematik finns det en stor kunskapslucka att fylla eftersom forskningsfältet kring OIF fortfarande är relativt outforskat. Vi hoppas således genom denna studie kunna skapa en djupare förståelse för hur den koloniala problematiken kan ta sig uttryck i dagens OIF. Studiens syfte är således att synliggöra de föreställningar som ligger till grund för organisationens resonemang kring sin strävan att främja det franska språket och att på så vis undersöka huruvida OIF, i stridighet med deras egna beskrivning, kan sägas representera en postkolonial diskurs. De frågeställningar vi ämnar besvara är därmed följande:

- *Vilka föreställningar om franskan avspeglas i Organisation Internationale de la Francophonie:s politiska strategi för att främja det franska språket?*
- *I vilken mån representerar OIF en postkolonial diskurs?*

1.3 Tidigare forskning

Inför en kritisk diskursanalys är det viktigt att kartlägga tidigare forskning om de fenomen och sociala praktiker som studien kan tänkas beröra (Boréus & Bergström 2018, s. 312). I detta fall innebär det framförallt forskning som gjorts kopplade till både frankofoni samt OIF. I och med Frankrikes koloniala historia är det inte ovanligt att studier som berör frankofoni har en postkolonial ansats eller på något annat sätt relaterar till en kolonial diskurs. Då det finns en stark koppling mellan frankofoni och lingvistik utgörs en stor del av den postkoloniala forskning som finns på området av litteraturforskning där diskursanalys används som ett verktyg för att blottlägga postkoloniala tendenser i franskspråkig litteratur, särskilt sådan skriven i tidigare kolonier (se t.ex. Fartakh & Simour 2017). Även då det finns forskning som direkt koncentrerar sig på OIF är det inte lika vanligt med statsvetenskapliga studier som angriper organisationen med hjälp av postkolonial teori. Denna forskning handlar i stor utsträckning om OIF:s, till historien sett, relativt nya strävan att delta i fredsbyggande och fredsbevarande aktioner (se t.ex.

Massie & Morin 2013; Ramel 2012), men andra forskare har även intresserat sig för OIF:s framväxt (se t.ex. Brown 2011; Premat 2018), relation till andra organisationer (De Cock 2006) och hur demokratin inom organisationen fungerar (Julia 2008). Det finns dock även forskare som har intresserat sig för den koloniala problematiken (Clavaron 2018, Premat 2018), och hur den tidigare kolonialstaten Frankrike förhåller sig till organisationen (Majumdar 2012).

Den tidigare studie som ligger närmast vår är boken "Une généalogie critique de la Francophonie" (Premat 2018). Där studeras OIF utifrån postkolonial teori i en genealogisk analys, det vill säga hur organisationen tagit form och utvecklats sedan dess uppkomst. Boken fokuserar särskilt på hur diskursen inom organisationen har förändrats och på Frankrikes inflytande utifrån dess roll som tidigare kolonisationsmakt. Med Sédar Senghor som nyckelperson beskrivs den frankofona diskursen vilade på drömmen om en franskspråkig enighet och ett gemensamt livssätt. Premat identifierar en konflikt mellan den öppna diskurs som förespråkar solidaritet och den han benämner som postkolonial, samt menar att organisationens nya politiska orientering i kombination med ambitionen att öka sitt inflytande på den internationella scenen gör OIF postkolonial i direkt mening (Premat 2018, s.174–180).

Trots ett liknande angreppssätt finns det betydande olikheter mellan Premats studie och den vi avser göra - att andra forskare intresserat sig för samma ämne visar snarare på ämnets vetenskapliga relevans. Att området kring OIF trots viss tidigare forskning fortfarande innehåller betydande kunskapsluckor ger dessutom stöd åt denna studies inomvetenskapliga relevans då den kommer bidra till att fylla några av dessa luckor, samtidigt som den lägger grund för vidare forskning i ämnet (Esaiasson m.fl. 2017, s. 32).

2 Metod och material

I kapitlets första avsnitt presenteras metoden kritisk diskursanalys. Specifikation kring den praktiska analysmetoden och hur metoden kommer att operationaliseras för att kunna ge svar på de aktuella frågeställningarna läggs därefter fram i avsnitt 2.1.1. I följande avsnitt, 2.2, förs reflektioner kring valet av metod. Kapitlet avslutas med en redogörelse för studiens material och avgränsning i 2.3.

2.1 Kritisk diskursanalys

Diskursanalys är ett socialkonstruktivistiskt angreppssätt vilket syftar till att genom kritisk forskning blottlägga samhälleliga maktstrukturer. Fyra grundantaganden binder ihop angreppssätten inom det socialkonstruktivistiska forskningsfältet, där inräknat den kritiska diskursanalysen (CDA). För det första har man en kritisk inställning till kunskap, det vill säga att vår syn på och kunskap om omvärlden inte anses kunna vara objektiv. För det andra har man en antiessentialistisk utgångspunkt – den sociala världen samt människans identitet och karaktär konstrueras socialt och diskursivt. För det tredje ser man att kunskap och världssyn skapas och upprätthålls i sociala processer och social interaktion. Till sist ser man ett samband mellan kunskap och social handling, då olika konstruerande världsbilder leder till olika sociala handlingar och således får konkreta sociala konsekvenser (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 11-12).

Vidare särskiljer sig CDA från annan diskursanalys i att den är mindre radikalt konstruktivistisk i sin världssyn. Man erkänner inom CDA en verklighet som är oberoende av våra sinnen, bredvid den empiriska domän som våra sinnen uppfattar. Således ses inte verkligheten som enbart diskursivt konstruerad – de maktförhållanden vi ämnar studera med hjälp av CDA befinner sig i den 'verkliga' världen, men innehållet i texterna genom vilka vi studerar dessa maktförhållanden finns i den empiriska domänen (Fairclough 1995, s. 97).

I arbetet med CDA används analysverktyg vilka är tydligt förankrade i lingvistik. På så sätt analyseras olika delar av texter och diskurser - metaforer och bildspråk, lexikala aspekter, grammatik och argumentation. Tal och skrift ses som sociala praktiker inbäddade i andra sociala praktiker. Med hjälp av dessa verktyg ämnar CDA genom att kritiskt granska texters innehåll och sätta in dem i sitt sociala och politiska sammanhang klarlägga samhälleliga maktrelationer, samt bidra till social förändring i riktning mot mer jämlika maktförhållanden (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 308; Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 69). Den kritiska diskursanalysen har alltså ett samhällskritiskt anslag och positionerar sig

på de förtrycktas sida, som ett kritiskt angreppssätt engagerat i social förändring (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 70).

2.1.1 Faircloughs tredimensionella modell för diskursanalys

Den inriktning bland CDA-modellerna som används i den här uppsatsen är framtagen av Norman Fairclough och benämns som dialektisk-relationell. Den är marxistiskt inspirerad och vill belysa och analysera hur dominans och sociala konflikter manifesteras språkligt i texter och diskurser (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 307). Modellen som Fairclough presenterar har tre nivåer vilka är nära sammankopplade och alla ska inkluderas i en analys: Text, diskursiv praktik och social praktik (Fairclough 1995, s. 98).

Analysen på textnivå fokuserar på de komponenter som konstruerar diskursen rent lingvistiskt. Här kommer vi koncentrera oss på de lexikala aspekterna av texten genom att identifiera nyckelord. Detta är ord eller begrepp som har relativt hög användningsfrekvens och ett signalvärde, det vill säga att de står i fokus för kommunikationsprocessen, strukturerar budskap och framhåller särskilt viktiga aspekter i texten. Dessa nyckelord får betydelse för vår analys på grund av sin relevans för diskursen som helhet och förmåga att uttrycka ideal och föreställningar kring det franska språket och frankofon gemenskap (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 320, 323).

Begreppet diskurs syftar till hur ett visst tema kommer till uttryck i ett avgränsat socialt sammanhang. Dessa diskurser manifesteras i texter. Analys på den diskursiva praktikens nivå söker alltså ringa in de praktiker som påverkar textens innehåll och genom detta identifiera mönster i texten som är relevanta för diskursen i fråga (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 308-309, 313). I uppsatsen används denna analysnivå även för att titta på hur kommunikativa handlingar och diskurser aldrig börjar om från början, utan alltid bygger vidare på redan existerande diskurser och diskursordningar (Fairclough 1995, s. 134; Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 77).

På den sociala praktikens analysnivå ligger fokus på att analysera textens exempelvis sociala, kulturella, institutionella eller samhällsliga kontext samt huruvida den aktuella diskursiva praktiken bidrar till att reproducera eller förändra den existerande diskursordningen (Fairclough 1995, s. 134; Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 75).

2.2 Metodologiska reflektioner

Det socialkonstruktivistiska antagandet att all kunskap är socialt konstruerad och den representation av världen vi som forskare kan se bara är en bland många andra möjliga kan leda till att vår forskning ses som subjektiv och tendentiös, och våra resultat som godtyckliga. Det är således av yttersta vikt att som forskare i så stor mån som möjlig ställa sig neutral till det undersökta materialet. Inom de

kritiska forskningstraditionerna, CDA inkluderat, är syftet att kritiskt granska samhälleliga maktförhållanden (Boréus & Seiler Brylla 2018, s. 340). Genom konsekvent, noggrann och transparent teori- och metodanvändning kan vi komma ifrån vetenskapliga risker och legitimera våra resultat. När vi ser på materialet med teoretiska glasögon distanserar vi oss från vår egen förförståelse och ställer oss främmande för det vi annars kan se som självklarheter, och ser således på materialet från en förutbestämd vinkel. Premisserna för den teoretiska vinkeln redogörs även för i uppsatsen innan analysen presenteras (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 29-30). När vi genomför vår diskursanalys på detta sätt och transparent redogör för våra teori- och metodenliga tillvägagångssätt samt våra därifrån deriverade resultat legitimeras alltså den kunskap vi producerar.

Givet att studiens syfte inte enbart är att kartlägga en diskursordning utan även har ambition att blottlägga hur samhälleliga maktstrukturer, dominans och sociala konflikter manifesteras i diskursen är CDA ett lämpligt metodval då denna ansats har ett samhällskritiskt anslag och syftar till att göra just detta. Dess kritiska natur och socialkonstruktivistiska angreppssätt gör även CDA lämplig för att belysa och problematisera hur en kolonial diskurs ömsesidigt konstituerar både kolonisatörens och den koloniserades identiteter.

Dokumentet som granskas i vår analys är skrivet på franska och officiella översättningar finns inte tillgängliga. Vid närläsning av dokumentet har vi gjort bedömningen att våra språkkunskaper är tillräckligt goda för att vi ska kunna tillgodogöra oss den information vi behöver, men vi är också ödmjuka inför det faktum att vissa nyanser i språket eventuellt kan gå förlorade eftersom vi inte har franska som modersmål. För att undkomma dessa språkliga risker har vi tagit hjälp utifrån, vilket har hjälpt oss att bringa klarhet kring de aspekter av texten vi hade problem att förstå. Således ser vi inte att våra språkkunskaper kommer att påverka vårt resultat.

2.3 Material och avgränsning

Eftersom vi i den här uppsatsen inte är intresserade av en förändring över tid i hur OIF talar om franskan utan snarare kartlägga och argumentera för en postkolonial tolkning av den aktuella diskursen kommer studien att avgränsas till nu gällande material. Det dokument studien kommer utgå ifrån är "Politique intégrée de promotion de la langue française" utfärdat av le Sommet, vilket är OIF:s högsta beslutande organ bestående av samtliga medlemsländers stats- och regeringschefer (OIF 2), från dess toppmöte i Kinshasa 13–14 oktober 2012. Det är alltså i skrivande stund sju år sedan dokumentet antogs av OIF, vilket å ena sidan skulle kunna göra det till ett mindre lämpligt material om syftet är att dra slutsatser om den idag rådande diskursen. Å andra sidan är det OIF:s senaste utgivna politiska strategi av detta slag, vilket gör att det på så sätt fortfarande kan ses som aktuellt och får anses representera organisationens nuvarande ståndpunkt i ämnet. Ett dokument av den här typen är dessutom lämpligt då handlingar

utfärdade av le Sommet kan sägas företräda hela organisationen som dess högsta beslutande organ, vilket är särskilt viktigt i detta fall då vi ämnar analysera kursen i organisationen som helhet.

Vårt valda dokument presenterar OIF:s politiska strategi för att främja det franska språket i världen. Dokumentet innehåller en beskrivning och problemformulering av vilka lingvistiska utvecklingstendenser de ser i världen och vilken funktion de anser att OIF bör ha i denna utveckling. Det presenteras sedan sex övergripande mål som organisationen ska arbeta mot, varav varje mål motiveras separat utifrån behovet att främja det franska språket i världen. Särskilda utmaningar inom varje mål identifieras och därefter definieras med hjälp av en rad undermål mer konkret vad organisationen måste göra för att uppfylla varje mål. Dokumentet avslutas med en generell diskussion kring OIF:s vision för franskans framtid, deras egen roll i detta arbete och vilket ansvar de anser vilar på medlemsländerna själva, deras regeringar och på civilsamhället (le Sommet 2012).

Att fokusera analysen på OIF:s mål att främja det franska språket är ett strategiskt val. Trots att organisationen idag verkar inom andra arbetsområden, såsom demokrati och mänskliga rättigheter, utgör främjandet av franskan kärnan i organisationen och är dess ursprungliga syfte. Det hade varit möjligt att identifiera en postkolonial diskurs i material från andra grenar i organisationen, främjandet av franskan är dock det ämnesområde med tydligast anknytning till studiens syfte eftersom vi främst är intresserade av kopplingen till medlemsländernas koloniala historia och hur det franska språket spreds under kolonialismen. Det hade kunnat vara en bra idé att inkludera ytterligare material från andra delar av organisationen och inte endast sådant utfärdat av medlemsländernas stats- och regeringschefer för att få en mer nyanserad bild av organisationens syn på främjandet av det franska språket. Vi anser det dock inte vara nödvändigt i detta fall eftersom den politiska strategin väl ringar in det vi är intresserade av samtidigt som det inte endast är en eller ett fåtal personer som står bakom texten utan att den är resultatet av ett toppmöte alla medlemsländer emellan.

3 Teoretiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska ansats. I 3.1 redogör vi för den postkoloniala teorin som utgör det teoretiska ramverk som används i analysen av den diskursiva och sociala praktiken. I 3.2 presenteras sedan de generationer av frankofoni vi kommer att använda oss av för att kartlägga den frankofona diskursordningen.

3.1 Postkolonial teori

Postkolonialistisk teori problematiserar västerländsk kunskapstradition och hur denna är förankrad i globala maktrelationer. Detta görs genom att framhäva kolonialismens centrala roll för framväxten av idéer om modernitet, civilisation och humanism (de los Reyes u.å.). Kolonialism har genomgående varit en del av mänsklighetens historia, men när europeiska länder under 400 år totalt koloniserade nära 85 procent av jordens landmassa gjordes detta genom praktiker som kom att förändra världen på ett sätt som man inte sett vid tidigare koloniala projekt (Loomba 2005 s. 10, 18). Det är delvis på grund av detta som det är av vikt att förstå begreppet postkolonialism som mycket nyanserat. Prefixet "post" är i sig komplext då det både har en tidsmässig ("efter") och en ideologisk ("överskridande") innebörd. Något som framhålls av postkoloniala forskare är att "post" inom det postkoloniala forskningsfältet generellt inte syftar på den tidsmässiga innebörden. Prefixet "post" markerar då alltså inte kolonialismens definitiva slut, utan ska förstås som ett problematiserande och ifrågasättande av kolonial dominans och dess konsekvenser. Genom detta sammanbinds historisk antikolonial kamp med vår tids motstånd mot imperialism och den västerländska kulturens dominerande ställning i det rådande hegemoniska normsystemet (de los Reyes, u.å.; Loomba 2005, s. 26).

Influerad av marxistiska idéer skriver den postkolonialistiska förgrundsgestalten Ania Loomba (2005, s. 19-21) hur den "moderna" europeiska kolonialismen, till skillnad från tidigare sådan, inrättades parallellt med kapitalismens framväxt i Europa. Således utvidgades kolonialismen från att "endast" innebära direkt ekonomisk exploatering till att även omsluta kolonierna i den nya kapitalistiska ekonomiska strukturen. I denna struktur strömmade mänskligt och materiellt kapital åt båda håll mellan metropolen och kolonierna, med undantag för den slutgiltiga ekonomiska vinsten som stannade i metropolen. Denna moderna form av kolonialism, vilken alltså går hand i hand med kapitalism, definieras vanligen som imperialism. Huruvida imperialismen fortfarande kan sägas existera i våra dagar beror på om begreppet definieras som

ett politiskt eller ekonomiskt system. Om det ses som ett politiskt system uppbyggt av kolonier runt en metropol så faller det per definition då kolonierna frigörs från metropolen. Ses imperialismen däremot som ett ekonomiskt system får politiska förändringar, likt kolonial frigörelse, inga kritiska effekter utan bidrar snarare till att begreppet omdefinieras. Detta i sin tur visar på att imperialismen kan bestå även efter den politiska kontrollen upphört (Loomba 2005, s. 21).

Den ekonomiska förståelsen av imperialism kan kopplas till Gramscis hegemonibegrepp - en ideologisk makt vilken utövas i en kombination av tvång och samtycke. Den ideologiska aspekten blir medlet för att förmedla idéer och få dem accepterade som sanning, trots att den förmedlade idén egentligen återspeglar de dominerande gruppernas intressen och upprätthåller den rådande samhällsordningen. Ideologier anses dock återspegla mer än endast den materiella verkligheten, utan ses som "livsuppfattningar som sätter tydliga spår i den individuella och kollektiva tillvarons samtliga aspekter" och "besjalar sociala relationer" (Gramsci 1971, s. 324, 377 i Loomba 2005, s. 41). Den martinikanske författaren Franz Fanon skriver i samma anda som Gramsci om hur kolonisering sätter spår i en befolkning som går betydligt djupare än att deras arbetskraft exploaterats och han beskriver hur det i koloniserade grupper skapas ett mindervärdeskomplex när deras kultur kuvas och förstörs (Fanon 1997, s. 34 i Loomba 2005, s. 36). Det koloniala våldet omfattar alltså även angrepp på de koloniserades kultur, värdesystem och föreställningar. Postkolonialismen hävdar att arvet från detta våld mot de koloniserades kultur, värdesystem och föreställningar fortfarande präglar nutida samhällen och därför legitimerar de över- och underordningsrelationer som skapades under kolonialtiden och fortfarande kvarstår (de los Reyes, u.å.).

I vår globaliserade värld kännetecknas ovan nämnda maktrelationer snarare av idén om en enda, gemensam kraft som strukturerar världen på ett enhetligt sätt - men då också presenterar en enda föreställning om vad som anses "rätt" (Loomba 2005, s. 246). Loomba (2005, s. 246-247) redogör för hur Hardt & Negri (2003, s. 159) beskriver dagens globaliserade maktstruktur som imperiell snarare än imperialistisk i aspekten att målet inte längre är att "söndra och härska" och lägga länder under sig, utan att istället inkorporera dem i lösa relationer och absorbera dem i ett nytt internationellt nätverk. Maktapparaten beskrivs som decentraliserad och deterritorialiserad, och införlivning i systemet sker stegvis genom dess öppna och evigt expanderande gränser. Globalisering är således ett laddat begrepp inom postkolonialismen, och kritik riktas mot tron på globaliseringens demokratiserande och utjämnande effekter samt mot att globaliseringen tenderar att förringa och se förbi nyuppkomna ojämlikheter (Loomba 2005, s. 250).

Det postkoloniala forskningsfältet är utpräglat heterogent och utgörs av studier i bland annat historia, samhällsvetenskapliga ämnen, litteratur och lingvistik. Denna breda tvärvetenskaplighet kan anses ge postkolonialism ett rykte av att vara diffust och utgöras av en komplicerad och komplex terminologi, vilket skulle göra den svårtillgänglig (Loomba 2005, s. 10). Denna diversitet får dock ses som ett naturligt inslag när ett så brett ämne som kolonialism är föremål för undersökning. Med en månghundraårig historia, enorm spännvidd och heterogena tillämpningar är det i princip omöjligt att helt generalisera ämnet, och även faktorer såsom forskares vetenskapliga bakgrund och geografiska hemvist kan spela in vilka perspektiv som anläggs. Genom att ha detta i åtanke samt vara medveten om kolonialismens historiska och geografiska mångfald blir det dock

möjligt att utforma lämpliga teoretiska ansatser vilka i sin tur möjliggör generaliserande studier (Loomba 2005, s. 11).

3.2 Andra och tredje generationens frankofoni

Frankofonibegreppet går inte helt att separera från OIF då organisationen tagit fram och definierat de tre generationerna av frankofoni. Den *senghorianska frankofonin* har tagit namn efter Sédar Senghor och beskrivs ha uppkommit under 1960-talet när de första franska kolonierna blev självständiga. Utvecklingen av denna frankofoni skedde alltså i ljuset av den franska avkolonialiseringen och drevs av företrädare från tidigare franska kolonier. Den grundläggande idén i den senghorianska frankofonin, som beskrivs av OIF som postkolonial, är tanken om en kulturell gemenskap byggd på franskspråkiga värderingar och humanistiska ideal. Sédar Senghor menade att en sådan kulturell gemenskap skulle förebygga splittring inom och mellan tidigare kolonier, men såg det även som viktigt att värna om den, i hans mening fördelaktiga relationen till den tidigare metropolen (Phan & Guillou 2011, s. 13–14).

Den *globaliserade frankofonin* växte fram inom organisationen i början av 2000-talet och är den frankofoni som dagens OIF säger sig representera (Phan & Guillou 2011, s. 15). Förändringen från den senghorianska frankofonin åskådliggörs i följande exempel:

Vi slutar att titta i backspeglarna. Det som är gjort i historien ligger i det förflutna, det [frankofonin] handlar varken om neokolonialism, försvar eller nostalgi, utan om framtiden. Vi försöker inte hålla minnet av det förflutna vid liv utan strävar efter att skapa en multipolär och humanistisk globalisering. Det går inte längre att bortse från att OIF är ett offensivt projekt. Om organisationen de senaste åren har vacklat, måste vi nu vända blad och bygga upp den. (Guillou 2004, s. 81 i Phan & Guillou 2011, s. 32; appendix 1.2)

Denna tids frankofoni tar avstånd från den föregående frankofonins postkoloniala idéer. Fokus ligger istället på framtiden och strävan efter en multipolär och humanistisk globalisering. Denna tids frankofoni bottnar fortfarande i en geokulturell franskspråkig gemenskap som uppmanar till interkulturell dialog, men menar att frankofonin samtidigt måste förstås i ljuset av vår nutid. Denna strävan efter globalisering präglas starkt av franskspråkig solidaritet och gemenskap. Genom detta skiftande fokus menas den globaliseringen ha lämnat den tidigare postkoloniala problematiken (Phan & Guillou 2011, s. 15).

4 Analys och resultat

I det här kapitlet presenteras studiens analys och resultat. Analysen utgår ifrån dokumentet “Politique intégrée de promotion de la langue française” (le Sommet, 2012) och är uppdelad i fyra olika delar. I den första delen, 4.1, presenteras den frankofona diskursordningen och de diskurser som ryms inom denna. I 4.2 presenteras sedan de nyckelord som ligger till grund för analysen i avsnitt 4.3, där nyckelorden behandlas i en analys som relateras till den diskursiva praktiken. I 4.4 behandlas den sociala praktikens nivå, där resultatet från textanalysen och den diskursiva praktikens nivå problematiseras i en större social, kulturell och samhällelig kontext. Alla de kursiveringar och parenteser som finns i de citat vi presenterar kommer att vara gjorda av oss. Kursivering används för att markera nyckelord i texten. Alla de citat som används återfinns på originalspråk (franska) i appendix 1.

4.1 Den frankofona diskursordningen

Den kritiska diskursanalysen utgår ifrån en så kallad diskursordning, det vill säga ett socialt rum inom en domän där olika diskurser står i konflikt med varandra och försöker att etablera sig (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 64). Med avstamp i den andra och tredje generationens frankofoni har vi genom närläsning av dokumentet identifierat det vi valt att kalla för den frankofona diskursordningen, inom vilken postkoloniala idéer (representerade i den postkoloniala diskursen) står i konflikt med den globaliserade frankofonins idéer (representerade i globaliseringsdiskursen).

Den identifierade postkoloniala diskursen bygger dels på den senghorianska frankofonins föreställning om alla de fördelar som följer av en franskspråkig gemenskap där kontakten med den tidigare metropolen är central, men även på imperialistiska föreställningar och ambitionen om en franskspråkig hegemoni. Spridning av både språk och kultur är ett mål i sig och franskan blir här en oundgänglig förutsättning för att både kulturell och ekonomisk utveckling i de tidigare kolonierna ska kunna ske. I opposition till den postkoloniala diskursen står globaliseringsdiskursen. Denna är bortkopplad från den postkoloniala problematiken och grundar sig i tron på globalisering, det vill säga den globala process där stater och samhällen knyts närmare varandra genom ekonomisk, politisk och kulturell utveckling. Globalisering står i nära relation till kapitalismens framväxt där en gemensam marknad och delade konsumtionsmönster leder till en integrering av olika ekonomier, men också spridning och homogenisering av kultur. I politisk mening innebär globalisering även att det politiska beslutsfattandet centraliseras till en mellan- eller överstatlig

nivå, vilket gör att nationalstaterna överlåter viss kompetens till exempelvis icke-statliga organisationer (Gustavsson u.å.). Grundbulten i globaliseringsdiskursen är således strävan efter en gemensam utveckling i alla de franskspråkiga länderna, då medlemsländerna politiskt, ekonomiskt och kulturellt knyts samman allt mer.

4.2 Text och diskursiv praktik

4.2.1 Nyckelord

Analysen kommer att utgå ifrån ett antal nyckelord som vi identifierat i dokumentet efter vår andra närläsning. Dessa presenteras i tabellen nedan och är ord som antingen har en relativt hög frekvens i texten eller som på något annat sätt har en central betydelse. När dessa introduceras i analysen kommer vi att vidare redogöra för varför de valda nyckelorden är relevanta för den diskurs vi undersöker. Vi har valt att översätta orden till svenska och kommer fortsättningsvis använda översättningarna för att ge läsaren full förståelse. Nyckelorden och vår översättning av dem presenteras i följande tabell:

Franska (i originaltexten)	Svenska (vår översättning)
Développement	Utveckling
Diversité	Mångfald
Équilibre	Balans
Équité	Rättvisa
Hégémonique	Hegemonisk
Mondialisation	Globalisering
Modernité	Modernitet
Nécessité	Nödvändighet
Outil	Verktyg
Rayonnement	Inflytande

4.2.2 Analys av nyckelord och diskursiv praktik

Det analyserade dokumentets titel översätts till “Integrerad politisk strategi för främjande av det franska språket. *Franskan, ett språk för idag och morgondagen*”. Det tema som löper genom hela texten är sålunda behovet att främja det franska språket i världen.

Utveckling kopplas genomgående ihop med det franska språket. OIF vill belysa det franska språkets bidrag och användbarhet som *verktyg* för att nå ekonomisk *utveckling*, och man betonar särskilt den stora betydelse som språket spelar i utvecklingsländernas strävan efter tillväxt. Språket beskrivs inte enbart som ett *verktyg* för *utveckling* utan även som en *nödvändighet*. Till exempel skriver de att: “franskan är och måste förbli *nödvändig* för individuell framgång och *utveckling* i samhället” (le Sommet 2012, s. 6; appendix 1.3) samt att franskan “genom sitt internationella *inflytande* är ett viktigt *verktyg* som kan användas för att betydligt öka tillväxten i utvecklingsländerna” (le Sommet 2012, s. 6; appendix 1.3). Detta planerar OIF genomföra exempelvis genom att jobba för att göra franskan viktigare för inträde och verksamhet på arbetsmarknaden, samt genom att “underlätta för att ge länder i Syd tillgång till samarbeten och internationella finansiella resurser på franska” (le Sommet 2012, s. 6; appendix 1.4). Utöver att ge uttryck för franskan som en tillgång speglas alltså även föreställningen om det franska språkets förgivettagna dominans, där språket blir en förutsättning för *utveckling*. Citatet går vidare att tolka som en anspelning på imperiella tankegångar, där indirekt makt binder samman stater i lösa nätverk. På så sätt kan resonemanget ses som ett uttryck för en postkolonial diskurs där franskan i sig både blir ett mål och ett medel.

En förklaring till att franskan är ett värdefullt verktyg uppges alltså vara språkets stora *inflytande* på den internationella arenan. Samtidigt beskrivs, i andra delar av texten, att franskan förlorat mycket *inflytande* till engelskan. Det engelska språket och dess globala expansiva roll genomsyrar hela dokumentet. OIF beskriver hur en engelskspråkig, monolingvistisk tendens håller på att befästa i internationella organisationer och samfund likt FN, de europeiska institutionerna samt majoriteten av de regionala afrikanska organisationerna. Denna utveckling anses “förstärka den *hegemoniska* användningen av engelskan” (le Sommet 2012, s. 3; appendix 1.5) och pekas vidare ut i följande citat:

Engelskan etablerar sig mer och mer som det i stort sett unika språket om *modernitet*, teknologi, norm och ekonomi, vilket förvisar alla andra språk, inklusive franskan, till bakgrunden. Engelskans status motsvarar den som franskan hade i en annan tid. Det tycks *nödvändigt* att korrigera det som alltför ofta ses som ofrånkomligt, eftersom inget språk är menat att dominera alla andra, trots sin påstådda funktionalitet och effektivitet (le Sommet 2012, s. 1; appendix 1.6).

Citaten uttrycker en strävan efter att hejda och *balansera* ut engelskans spridning och maktposition, och OIF presenterar också en önskan och målsättning att utveckla en språkfrämjande politik som garanterar att franskan får tillbaka sin gamla position i den globala lingvistiska *balansen*. Det är utifrån detta övergripande mål att återupprätta franskans ställning som OIF sedan har tagit fram de sex prioriteringsområden som presenterats under rubrik 2.3, och som utgör kärnan i den politiska strategin. Franskan utmålas som offer för en

lingvistisk konkurrens vilken försvagar dess ställning inom en rad områden - från diplomati till ekonomiska relationer och inom de olympiska spelen. OIF beskriver behovet av att förstärka franskans position och inflytande som en fråga om *rättvisa*, lika möjligheter och effektivitet, som till slut mynnar ut i att det är politiskt *inflytande* som står på spel (le Sommet 2012, s. 2-3):

Genom det franska språkets ställning och *inflytande* är det OIF:s medlemmars [...] politiska *inflytande* på den internationella arenan som står på spel. (le Sommet 2012, s. 3; appendix 1.7)

I dessa resonemang ger OIF uttryck för globaliseringskritiska, postkoloniala tankar och idéer, i vilka man kan utläsa en önskan om en *rättvis* återgång till den lingvistiska *balans* där franskan vägde betydligt tyngre än idag. När OIF i det uttrycker att engelskans *hegemoni* även för med sig anglofona normer (le Sommet 2012, s. 1), kan detta tolkas som att man ser på språk som konstituerande och kulturbärande. Att normspridning genom språket framställs som något negativt i fråga om engelskan, men positivt i fråga om franskan ger vidare uttryck för en postkolonial diskurs, där målet är att sprida det franska språket och franska värderingar.

Just *rättvisa* genomsyrar som ovan beskrivet texten på flera nivåer, även om ordet i sig inte nödvändigtvis har en hög användningsfrekvens. I texten uttrycks organisationens mål att begränsa engelskans framfart som en rättvisefråga. Exempelvis framställs det som *rättvist* att återställa den lingvistiska "*balansen*" till hur det en gång var samtidigt som det är en fråga om *rättvis* tillgång till information, kunskapsspridning och arbetsmöjligheter (le Sommet 2012, s. 3). OIF uttrycker en önskan och ett behov av att upprätta en bild av franskan som bärare av *modernitet* genom att visa på en modern, positiv bild av språket och de möjligheter det för med sig. Man pekar på globalisering och ökad närvaro i massmedier som medel för att uppnå detta mål, men poängterar att det inte är nog. Det viktigaste medlet för spridning av franskan anses vara genom utbildning, dels genom specifik språkundervisning men också genom att allmän undervisning sker på franska. Detta då utbildningsväsendet, tillsammans med kultursektorn, bedöms kunna påverka både individ och samhälle på ett sätt vilket befäster den positiva bilden av franskan på lång sikt. OIF vill alltså se att medlemsstaters utbildningssystem och kultursektor ställs till förfogande för att genomföra detta och på så sätt sprida en bild av franskan som modernitetsfaktor (le Sommet 2012, s. 7). Återigen kan kopplingar dras till postkoloniala praktiker av att inkorporera stater i internationella nätverk av lösa relationer, där maktcentrat har ambitionen att strukturera och organisera världen på ett enhetligt sätt. Detta går att koppla till globaliseringsdiskursen där franskan ses som en tillgång och ett medel för att delta och skapa relationer på den internationella arenan, både kulturellt, ekonomiskt och politiskt.

Centralt i texten är även vikten av *mångfald*, där den lingvistiska mångfalden uttalas som en viktig förutsättning för kulturell mångfald. Diversitet uttalas som en del naturlig del av den lingvistiska *balansen*, det vill säga balans mellan olika språks *inflytande*. I texten uttrycks en bekräftan av "vikten av franskan som en av determinanterna för den *nödvändiga balansen* för den outhärliga kulturella och lingvistiska *mångfalden*." (le Sommet 2012, s. 2; appendix 1.8). Detta relaterar till den postkoloniala diskursen då främjandet av franskan uttalas även här som en nödvändighet. *Mångfalden* i sig tillskrivs dock

ett egenvärde, vilket ger uttryck för den globaliserande diskursen som, till skillnad från den postkoloniala diskursen, i sin strävan efter gemensam *utveckling* starkt betonar vikten av *mångfald*. Detta illustreras i följande citat:

Medlemsstaterna och regeringarna inom OIF representerar en mängd olika lingvistiska situationer. Franskan kan [i medlemsländerna] vara officiellt språk och undervisningsspråk, ensamt eller tillsammans med andra språk, eller ett främmande språk som lärs ut och främjas på olika sätt. OIF är långt ifrån en homogen enhet utan karaktäriseras av [medlemmarnas] differentierade relationer till franskan. Vidare berikas det franska språket av bidragen från talade språk från olika delar av världen. (le Sommet 2012, s. 5; appendix 1.9)

Här framställs lingvistisk *mångfald* inte bara som en central del av OIF, utan även som något som karaktäriserar hela organisationen. Genom att tala om "differentierade relationer till franskan" belyser de att organisationen lämnat den postkoloniala problematiken. Citatet ger istället uttryck för idéer om globalisering då OIF uttalas vara en heterogen enhet som, berikad av dess *mångfald*, strävar efter en gemensam *utveckling*. I citatet kan begreppet *mångfald* även läsas in i de olika sätt på vilka de skriver att franskan kan användas. Franskan beskrivs kunna existera på olika sätt och i olika grad i den frankofona gemenskapen och behöver således inte dominera i imperialistisk mening. Resonemanget ger dock samtidigt uttryck för att den postkoloniala uppfattningen att det franska språket i någon utsträckning måste fortsätta främjas och att dess *inflytande* ska öka även i de länder där franskan är ett "främmande språk". Med koppling till *mångfald* återfinns globaliseringsdiskursen även i resonemanget kring den engelska *hegemonin*, vilket åskådliggörs i följande exempel:

Engelskans framträdande plats inom olika verksamhetsområden är ett bevisat faktum. Under de senaste åren har man dock kunnat bevittna uppkomsten av nya lingvistiska ambitioner hos tillväxtländer (Brasilien, Ryssland, Kina...). Med sin nya ekonomiska makt kräver de ett strävande efter en lingvistisk *balans* som bättre överensstämmer med deras nya status. Den *hegemoniska* modellen med ett unikt språk är, i den här kontexten, allt mer ifrågasatt och allt mindre anpassad till den nya *maktbalansen*. (le Sommet 2012, s. 4; appendix 1.10)

Resonemanget bygger på föreställningen om att det lingvistiska *inflytandet* ska motsvara ett lands ekonomiska makt. Det innebär alltså inte bara att länder kräver större lingvistiskt inflytande i och med att de får större ekonomisk makt, utan också att de i och detta har rätt till ett större inflytande. Likt föregående exempel går det även här att utläsa motstånd mot den engelska hegemonin och samtidigt behovet av att öka *mångfalden* för att nå vad de kallar den "nya *maktbalansen*", det vill säga den rådande samhällsordningen där länder som inte är engelskspråkiga får allt större makt på den internationella arenan. På så sätt uttrycks globaliseringens grundläggande idé om att knyta samman länder i det globala systemet.

4.3 Social praktik

Det faktum att vi i vår analys på text- och diskursnivå har funnit drag av postkolonial diskurs visar på att OIF genom sin politiska strategi bidrar till att upprätthålla och reproducera delar av koloniala maktförhållanden och strukturer. Det kan tänkas att dessa maktförhållanden har omformats i samband med den omfattande globaliseringsprocess som ägt rum sedan avkolonialiseringen och OIF:s tillblivelse. I den politiska strategin beskrivs organisationen sträva efter en ökad globalisering, där världens länder knyts till varandra genom franskan. Dokumentet ger uttryck för att ett sådant globalt nätverk skulle hjälpa frankofona länder att öka sitt inflytande på den internationella arenan, vilket skulle leda till en jämnare och mer rättvis maktfördelning och tillgång till kunskap. Postkolonial teori kritiserar denna liberala tro på globalisering som något som är gott i sig själv och menar att denna syn tenderar att se förbi och förringa nyuppkomna ojämlikheter. Den tidigare uppdelningen mellan koloniatör och koloniserad har idag snarare ersatts av den mellan en global, transnationell och transkulturell elit och den stora massan. OIF säger sig ha ambition att överbrygga en sådan uppdelning genom att sprida det franska språket och på så sätt ge fler tillgång till mer. Risker är dock att det endast blir de med bäst ekonomiska och sociala förutsättningar som får möjlighet att tillgodogöra sig det franska språket och därmed blir de som främjas och kan träda ut på den internationella arenan. Kunskapsgap och sociala klyftor mellan frankofona och icke-frankofona samhällsgrupper riskerar då att ytterligare fördjupas och fortsätter på så sätt alienera förtryckta grupper. Här finns alltså risk att OIF genom den önskade tillbakagången till franskspråkig hegemoni skulle bidra till skapandet av en ny transnationell över- och underklass, samtidigt som de kan hävda att de lämnat gamla, koloniala mönster bakom sig.

Analysen på text- och diskursnivå visar även att OIF i sin strävan att främja franskan utmålar språket som ett medel för att nå inflytande och ekonomisk utveckling, men även som ett mål i sig. Franskan uttalas ha ett egenvärde, dels som ett bredare kommunikationsmedel, men också som kulturbärare. Utöver att tala om språket som en tillgång för utveckling, uttrycks det även vara en nödvändighet för utveckling. Ökade språkkunskaper kan obestridligen bidra till större möjligheter till inflytande i en internationell kontext, men att utmåla det franska språket som en förutsättning för utveckling i tidigare franska kolonier är problematiskt ur ett postkolonialt perspektiv. En sådan syn på språket återupprättar ett kolonialt beroendeförhållande, där franskan fortsatt görs nödvändig för de tidigare kolonierna. Samtidigt riskerar detta att reproducera den koloniala idén om det franska språket som en bärare av kunskap och intelligens. Detta bidrar i sin tur till att vidmakthålla koloniala maktstrukturer där de som talar franska ses som mer bildade och ges mer makt medan de som inte talar franska placeras lägre på den sociala skalan. Genom att tala om franskan i enbart positiv bemärkelse döljer den diskursiva praktiken på så sätt de ojämlika koloniala maktförhållandena som fortfarande präglar dagens postkoloniala samhällen, samtidigt som den bidrar till att upprätthålla den rådande samhällsordningen.

Dokumentet lägger stort fokus på kultur, både i fråga om kultur som ett medel för att uppnå spridning av franskan samt genom att betona vikten av kulturell mångfald. Att OIF trycker på vikten av kulturell mångfald samtidigt som de ser språk som kulturbärande är i den här kontexten paradoxalt, då en spridning av

franskan troligen skulle bidra till att inskränka andra språk snarare än att främja lingvistisk och därmed kulturell mångfald. Detta trots den uttryckta ambitionen att värna om mångfalden. De tidigare kolonierna har en historia av ett kulturellt förtryck som fortfarande präglar dessa samhällen, i denna kontext bidrar spridningen av franska således till att legitimera de i den koloniala tiden grundade över- och underordningsstrukturerna. Dokumentet kan på så sätt ses förstärka den postkoloniala diskursen samtidigt som den fortsätter att etablera idéer kring globalisering - en gemensam utveckling präglad av mångfald. En liknande paradox går att identifiera mellan strävan efter globalisering och den kritik som riktas mot engelskans och dennes hegemoniska roll i den globala kontexten. Eftersom OIF starkt vänder sig emot den globalisering som bidrar till engelskspråkig dominans samt spridning av tillhörande ideal och normer kan organisationen sålunda sägas vara för en ökad globalisering endast då detta innebär att franskan får ta en framträdande roll. Ur ett postkolonialt perspektiv bidrar den globalisering OIF strävar till att upprätthålla en globaliserande imperiell maktstruktur med franskan som ideal.

I analysen på text- och diskursnivå har vi visat att texten ger uttryck för både en postkolonial diskurs och en globaliseringsdiskurs inom ramen för den frankofona diskursordningen. Även om globaliseringsdiskursen aktivt genomsyrar texten lyser fortfarande den postkoloniala diskursen igenom. Den diskursiva praktiken kan på så sätt i mångt och mycket antas reproducera diskursordningen som historiskt sett dominerats postkoloniala diskursen, men även i någon mån förändra denna genom att ge allt större utrymme åt den globaliserande diskursen.

5 Slutsats

Vi har genom vår analys av OIF:s politiska strategi kunnat utläsa två till synes motstridiga diskurser inom den frankofona diskursordningen - en postkolonial diskurs och en globaliseringsdiskurs - som trots sina olikheter är tätt sammanflätade i texten. Texten går att härleda till globaliseringsdiskursen då organisationen vid upprepade tillfällen beskrivs sträva efter en ökad globalisering med målet att knyta de franskspråkiga länderna samman på både en kulturell, politisk och ekonomisk nivå. Det uttrycks även att denna globalisering ska innebära en gemensam utveckling präglad av solidaritet samtidigt som stor betoning läggs på vikten av att främja både kulturell och lingvistisk mångfald i denna utveckling. Främjandet av det franska språket utmålas som enbart positivt, då språket uttrycks fungera som ett verktyg som genom globaliseringsprocessen gör att fler får tillgång till mer och på så sätt bidrar till den en gemensam utvecklingsprocess.

Med hjälp av postkolonial teori går det dock att hävda att även ovanstående resonemang innehåller föreställningar som kan härledas till den postkoloniala diskursen. Att endast tala om en ökad spridning av franskan som något positivt kan ur detta perspektiv sägas osynliggöra hela den koloniala problematik som fortsätter prägla de tidigare kolonierna och även på så sätt bidra till att upprätthålla koloniala strukturerna. Det resonemang som speglar föreställningen om att språket genom en ökad globalisering skulle ge tidigare kolonier nya möjligheter till ökat inflytande på den internationella arenan skulle på samma sätt istället kunna tolkas som en strävan mot en ny fransk hegemoni, det vill säga en imperiell maktstruktur där organisationens medlemsstater inkorporeras i ett nytt frankofont nätverk. Detta skulle då snarare kunna bidra till att konstruera en ny maktstruktur där de stora massorna inte ges det större inflytande som globaliseringsdiskursen vill ge uttryck för, utan istället skapa en ny typ av förtryckande underordning. Det som skiljer denna nya maktordning från den koloniala är att denna till skillnad från den tidigare uppdelningen mellan kolonisatör och koloniserad snarare utgörs av en uppdelning mellan en global, transnationell och transkulturell elit och den stora massan.

Vår analys visar att det finns stora spänningar inom den frankofona diskursordningen, mellan en postkolonial diskurs och globaliseringsdiskursen. Utifrån detta är det dels möjligt att dra slutsatsen att texten i och med dess stora fokus på en ökad globalisering, gemensam utveckling och mångfald har bidragit till att reproducera och förstärka den redan existerande globaliseringsdiskursen, men även att texten ger starka uttryck för den postkoloniala diskursen. Ovanstående resonemang visar dock även att analysens resultat tyder på att postkoloniala föreställningar och värderingar inte bara återfinns i utan, utan att de dessutom tenderar att lysa igenom i resonemang som initialt ger uttryck för globaliseringsdiskursen. Utifrån en sådan tolkning kan den postkoloniala diskursen därmed sägas, inom ramen för denna analys, ha en dominant ställning inom den frankofona diskursordningen. En sådan slutsats är särskilt intressant

eftersom den går emot OIF:s egna påstående att organisationen inte längre ger uttryck för några postkoloniala idéer, det vill säga då där de hävdar att organisationen lämnat den andra generationens frankofoni och gått in i den tredje globaliserade generationen på det sätt som uttrycktes i det tidigare nämnda citatet av Guillou (2004, s. 81 i Phan & Guillou 2011, s. 32; appendix 1.2). Detta innebär att således att OIF, i stridighet med sina egna utsagor, inte helt har lämnat de postkoloniala tendenserna bakom sig och vi kan då vidare även slå fast att OIF, utifrån diskurserna identifierade i denna analys, i någon mån fortsätter att representera en postkolonial diskurs.

En sådan slutsats kan bekräftas av den slutsats som Premat kommer fram till i ”Une généalogie critique de la Francophonie” (2018). Premat menar att OIF på grund av sina politiska ambitioner samt strävan att öka sin närvaro och sitt inflytande på den internationella arenan kan bedömas vara direkt postkoloniala (Premat 2018, s. 180). Det är dock viktigt att understryka att dessa tolkningar är två av flera möjliga. Andra material- och diskursavgränsningar samt metodologiska och teoretiska ansatser skulle kunna leda forskare till andra slutsatser. Även om det dokument den här studien utgått ifrån förvisso, utifrån dess egenskaper, kan sägas representera hela organisationen är det endast ett dokument i havet av en enorm organisation. Vi kan slå fast att organisationen fortfarande rymmer postkoloniala idéer, men krävs större studier för att kunna generalisera resultatet och på så sätt dra en definitiv slutsats om i vilken utsträckning OIF representerar en postkolonial diskurs. Eftersom det kvarstår kunskapsluckor kring OIF och den frankofona diskursen välkomnar vi därför vidare studier i ämnet.

6 Referenser

- Bergström, Göran - Kristina Boréus, 2018. *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur
- Brown, Peter, 2011. "La Francophonie: From the Postcolonial to the Post-Cold War Eras", *Australian Journal of French Studies*, vol. 48, nr. 1, s. 19-33.
- de Cock, Barbara, 2006. "The European Union and the Organisation Internationale de la Francophonie: Organisations on a joint mission or friendly opponents?", *Journal of Language & Politics*, vol. 5, nr. 3, s. 385-413.
- Clavaron, Yves, 2018. *Francophonie, postcolonialism et mondialisation*. Paris: Classiques Garnier.
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Ann Towns – Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fairclough, Norman, 1995. *Critical discourse analysis. The critical study of language*. London: Longman
- Fartakh, Adel - Lhoussain Simour, 2017. "La Francophonie, la Culture et le Colonialisme: Approche postcolonial à la Littérature Marocaine d'Expression Française", *Anadiss*, vol. 1, nr. 23, s. 59.
- Gustavsson, Jakob, u.å. "Globalisering" i *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/globalisering>
Hämtdatum: 2019-05-13.
- Julia, Marion, 2008. "The democracy in the political project of the International Organization of the Francophonie", *Round Table*, vol. 97, nr. 399, s. 825-838.
- Le Sommet, 2012. "Politique intégrée de promotion de la langue française". Kinshasa: Organisation Internationale de la Francophonie.
- Lomba, Ania, 2005. *Kolonialism/postkolonialism: en introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft.
- Majumdar, Margaret, 2012. "'Une Francophonie à l'offensive'? Recent Developments in Francophonie", *Modern & Contemporary France*, vol. 20, nr. 1, s. 1-20.
- Massie, Justin - David Morin, 2013. "Francophonie and peace operations: Towards geocultural ownership", *International Journal*, vol. 68, nr. 3, s. 479.
- OIF 1 = OIF:s webbplats, Une histoire de la Francophonie. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.francophonie.org/Une-histoire-de-la-Francophonie.html>. Hämtdatum: 2019-04-21.
- OIF 2 = OIF:s webbplats, Qu'est-ce que la Francophonie? [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.francophonie.org/Qu-est-ce-que-la-Francophonie-44281.html>. Hämtdatum 2019-04-21.
- Phan, Trang - Michel Guillou, 2011. *Francophonie et mondialisation: histoire et institution des origines à nos jours*. Paris: Belin.

- Premat, Christophe, 2018. *Pour une généalogie critique de la Francophonie*. Stockholm: Stockholm University Press.
- Ramel, Frederic, 2012. "Task-Sharing and Peace Operations: The Role of the Organisation internationale de la Francophonie", *International Peacekeeping*, vol. 19, nr. 3, s. 301-315.
- de los Reyes, Paulina, u.å. "Postkolonialism" i *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/postkolonialism>
Hämtdatum: 2019-05-03.
- Winther-Jørgensen, Marianne - Louise Phillips, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Appendix 1: översättningar

1. ”Dans les décombres du colonialisme, nous avons trouvé cet outil merveilleux, la langue française” (OIF 1)

“I spillrorna av kolonialismen har vi funnit ett fantastiskt verktyg, det franska språket” (vår översättning)

2. ”On cesse de regarder dans le rétroviseur. L’histoire est faite, il ne s’agit ni de néo colonisation, ni de défense, ni de nostalgie, mais d’avenir. On ne cherche pas à garder une trace, une mémoire du passé mais à œuvrer pour construire une mondialisation multipolaire et humaniste. La Francophonie est donc un concept offensif. On ne peut plus la négliger. Si ces dernières années, elle était hésitante, il faut maintenant tourner la page et la construire.” (Guillou 2004, s. 81 i Phan & Guillou 2011, s. 32)

”Vi slutar att titta i backspeglarna. Det som är gjort i historien ligger i det förflutna, det [frankofonin] handlar varken om neokolonialism, försvar eller nostalgi, utan om framtiden. Vi försöker inte hålla minnet av det förflutna vid liv utan strävar efter att skapa en multipolär och humanistisk globalisering. Det går inte längre att bortse från att OIF är ett offensivt projekt. Om organisationen de senaste åren har vacklat, måste vi nu vända blad och bygga upp den.” (vår översättning)

3. “le français est et doit demeurer essentiel pour la réussite individuelle et le développement des sociétés. La langue française, par son rayonnement international, constitue un atout de premier plan susceptible de contribuer fortement à la croissance des pays en développement.” (le Sommet, s. 6)

“franskan är och måste förbli nödvändig för individuell framgång och utveckling i samhället. Det franska språket är genom sitt internationella inflytande ett viktigt verktyg som kan bidra betydande till tillväxten i utvecklingsländerna” (vår översättning)

4. “[...] faciliter aux pays du Sud l’accès en français à la coopération et aux ressources financières internationales” (le Sommet, s. 6)

“[...] underlätta för att ge länder i Syd tillgång till samarbeten och internationella finansiella resurser på franska” (vår översättning)

5. “[...] renforçant l’utilisation « hégémonique » de l’anglais.” (le Sommet, s. 3)

“[...] förstärka den « hegemoniska » användningen av engelskan ” (vår översättning)

6. “L’anglais s’impose de plus en plus comme la langue quasi unique de la modernité, de la technologie, de la norme et de l’économie, ce qui relègue toutes les autres langues, y compris le français, au second plan. Pourtant, ce statut fut celui du français à une autre époque. Il semble nécessaire de corriger ce que l’on considère trop souvent comme une fatalité, puisqu’aucune langue n’a vocation à dominer toutes les autres, fût-ce au nom d’une prétendue efficacité fonctionnelle” (le Sommet, s. 1)

“Engelskan etablerar sig mer och mer som det i stort sett unika språket i fråga om modernitet, teknologi, norm och ekonomi, vilket förvisar alla andra språk, inklusive franskan, till bakgrunden. Engelskans status motsvarar den som franskan hade i en annan tid. Det tycks nödvändigt att korrigera det som alltför ofta ses som ofrånkomligt, eftersom inget språk är menat att dominera alla andra, trots sin påstådda funktionalitet och effektivitet.”

7. “À travers la place et le rayonnement de la langue française, c’est l’influence politique des membres de la Francophonie [...] sur la scène internationale qui est en jeu.”

“Genom det franska språkets ställning och inflytande är det OIF:s medlemmars [...] politiska inflytande på den internationella arenan som står på spel.” (vår översättning)

8. “[...] la vitalité du français, qui apparaît comme l’un des déterminants de l’équilibre nécessaire à l’indispensable diversité culturelle et linguistique mondiale. (le Sommet, s. 2)

“[...] vikten av franskan som en av determinanterna för den *nödvändiga balansen* för den oundgängliga kulturella och lingvistiska mångfalden.” (vår översättning)

9. “Les États et gouvernements membres de la Francophonie présentent des situations linguistiques internes très diverses. Le français peut y être langue officielle et langue d’enseignement, seul ou avec d’autres langues, ou langue étrangère enseignée et promue à différents degrés. Loin d’être une entité homogène, la Francophonie est caractérisée par des relations différenciées au français. Par ailleurs, la langue française s’enrichit des apports des langues parlées dans différentes régions du monde.” (le Sommet, s. 5)

“Medlemsstaterna och regeringarna i OIF representerar en mängd olika lingvistiska situationer. Franskan kan [i medlemsländerna] vara officiellt språk och undervisningsspråk, ensamt eller tillsammans med andra språk, eller ett främmande språk som lärs ut och främjas på olika sätt. OIF är långt ifrån en homogen enhet utan karaktäriseras av [medlemmarnas] differentierade relationer till franskan. Vidare berikas det franska språket av bidragen från talade språk från olika delar av världen.” (vår översättning)

10. “La prééminence de l’anglais dans différents domaines d’activité est un fait avéré. Cependant, on assiste aussi ces dernières années à l’apparition d’ambitions

linguistiques nouvelles dans les pays émergents (Brésil, Russie, Chine...).

Revendiquant leur nouvelle puissance économique, les pays émergents aspirent à un équilibre linguistique plus représentatif de leur nouveau statut. Le modèle hégémonique d'une langue unique, dans ce contexte, est de plus en plus contesté et de moins en moins adapté au nouvel équilibre des forces.“ (le Sommet, s. 4)

“Engelskans framträdande plats inom olika verksamhetsområden är ett bevisat faktum. Under de senaste åren har man dock kunnat bevittna uppkomsten av nya lingvistiska ambitioner hos tillväxtländer (Brasilien, Ryssland, Kina...). Med sin nya ekonomiska makt kräver de ett strävande efter en lingvistisk balans som bättre överensstämmer med deras nya status. Den hegemoniska modellen med ett unikt språk är, i den här kontexten, allt mer ifrågasatt och allt mindre anpassad till den nya maktbalansen” (vår översättning)